

Asia: VN/13605/2023 ja VN/13604/2023

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annettujen asetusten muuttaminen (siirtolaskelmien tarkistaminen)

Kysymykset

1. Yleistä ehdotuksesta ja sen tavoitteista.

Savonlinnan kaupunki pitää hyvänä ja puoltaa Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun asetuksen tarkistamista siirtolaskelmien osalta sekä Hyvinvointialueen rahoituksesta annetun asetuksen hyvinvointialueiden rahoituksen laskelmien tarkastamista vuonna 2023. Oikeudenmukaisuuden ja kuntien tasapuolisen kohtelun lisääminen on kannatettava tavoite.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuksien tarkastelu on perusteltua ja tavoitteet oikean suuntaisia. Valtionosuustulon epätasaiset leikkaukset asettavat kunnat eriarvoiseen asemaan peruspalveluiden tuottamisen mahdollisuuksissa. Samankokoiset kunnat voivat saada hyvin erisuuruisia peruspalveluiden valtionosuuksia, jolloin palveluiden tuottamisen mahdollisuudet kuntalaisille ovat erilaisia. Osa kunnista saa valtionosuuksia moninkertaisesti enemmän kuin toiset vastaavankokoiset kunnat. Esimerkiksi Kajaani (asukkaita noin 36.000) on saamassa Kuntaliiton ennakkollisen valtionosuuslaskelman mukaan vuonna 2024 valtionosuuksia yhteensä 49,9 milj. euroa. Savonlinnan (asukkaita noin 32.000) valtionosuuden summa olisi vain 6,0 milj. euroa. Pienillä korjauksilla ei hyvinvointialueiden synnyttämisen jälkeistä kuntien peruspalvelujen rahoitusjärjestelmää saada kuntoon, vaan koko valtionosuusjärjestelmä on uudistettava mahdollisimman pian ja työ käynnistettävä välittömästi. Kuntien välille tulee syntymään perusteettomia ja suuria rahoituseroja peruspalvelujen turvaamisessa. Tämä tulee johtamaan mittaviin talouden sopeuttamistoimenpiteisiin ja leikkaamaan menoja sivistyksestä ja koulutuksesta.

2. Huomioon otettavat erät.

Ovatko kunnan peruspalvelujen valtionosuusasetuksen luonnoksessa mainitut oikaistavat erät (2 momentin kohdat 1-6) perusteltuja ja niiden huomioon ottamisen tapa mielestänne tasapuolinen kuntien välillä?

1. takautuvat pelastustoimen varallaolokorvaukset

2. **sote- ja pela- kuntayhtymien takautuvat alijäämät ja ylijäämät**
3. **kunnan kirjaamatta jättämä osuus sote-kuntayhtymän alijäämästä**
4. **sote- ja pela-kuntayhtymien ylijäämän palautus ja alijäämän kattaminen**
5. **muiden sote-yhteistoimintaorganisaatioiden ja pelastuslaitosten 2-4 kohdissa tarkoitettu ylijäämän palautus tai alijäämän kattaminen**
6. **palveluluokille kirjatut sote- ja pela -toimitilojen ja kiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot**

Savonlinnan kaupunki puoltaa edellä mainittujen kustannusten huomioimista siirtolaskelmia oikaisevina erinä huomioiden seuraavaa:

Sote- ja pela-toiminnot siirtyivät Savonlinnan kaupungilta Sosterin hoidettavaksi vuonna 2017. Kaupungilta on laskutettu sairaanhoitopiirin vuosittainen alijäämä. Kaupungilla ei ole mahdollisuutta todentaa edellä mainittujen kohtien kustannusten sisällymistä tai niiden mahdollista tasoa kaupungille tehdyssä laskutuksessa vaan tämän osalta oikeellisuus tulisi tarkastella ent. Sosterin (nykyinen Eloisa) raportoinnista.

3. Onko mahdollisesti jokin muu merkittävästi laskelmia vääristävä erä?

Vaalijalan kuntayhtymän kustannukset, edellisten vuosien ylijäämä ja vuoden 2022 ylijäämä ja näiden käsittely sairaanhoitopiirin kirjanpidossa ja raportoinnissa. Vaalijalan koulutuskuntayhtymän kirjausten käsittely sairaanhoitopiirin/hyvinvointialueen raportoinnissa tulisi avata siirtolaskelmia oikaistaessa.

Vaalijalan koulutuskuntayhtymä on laskuttanut opetustehtävän hoitamisesta Savonlinnan kaupunkia. Vaalijalan koulutuskuntayhtymän kustannuksia on hoivatyön osalta puolestaan laskutettu sairaanhoitopiiriltä. Sairaanhoitopiirin kokonaisuutena kerryttämä alijäämä on edelleen laskutettu kunnilta, myös Savonlinnan kaupungilta.

Vaalijalan koulutuskuntayhtymän hallitus teki joulukuussa 2022 päätöksen jakaa edellisten tilikausien kertyneistä voittovaroista puolet osakaskunnille. Samansisältöinen päätös tehtiin vuoden 2022 ylijäämän osalta. Näiden voittovarojen jakamiseen liittyvistä päätöksistä on valitettu sekä Varkauden kaupungin että Eloisan taholta. Varkauden kaupungin valituksen mukaan ylijäämä tulisi palauttaa kunnille täysimääräisesti. Eloisan valituksen mukaan voittovaroja ei tulisi jakaa kunnille ollenkaan. Välillisesti Savonlinnan kaupunki on osallistunut Eloisan (ent.Sosterin) alijäämän kattamisen kautta tähän Vaalijalan koulutuskuntayhtymän ylijäämän kerryttämiseen. Mikäli ylijäämää ei palautettaisi ja raportoinnissa kohdisteta Savonlinnan kaupungille, tuottaa tämä merkittävän valtionosuusedun hyvinvointialueelle Savonlinnan kaupungin kustannuksella. Vaalijalan koulutuskuntayhtymän ylijäämästä kaupungin tulokseen varovaisuuden periaatteella kirjattua

osuutta ei ole kohdistettu palveluluokille kaupungin kirjanpidossa. Summa on merkittävä. Tämä hyvityserä tulisi voida kohdistaa kunnan siirtolaskelmassa sote-kuluja hyvittäen siten, että kaikkia kyseiseen koulutuskuntayhtymään kuuluneita kuntia kohdeltaisiin samalla tavalla.

On lisäksi huomioitava, että on mahdollista, että oikeuskäsittelyn päätöstä ei ehditä saada siirtolaskelmien tekemiseen varatussa aikataulussa Itä-Suomen hallinto-oikeudesta.

Savonlinnan keskussairaalan yhteyteen on rakennettu seurantavuosien 2021 ja 2022 aikana uusi sairaalarakennus. Tämän investoinnin kustannuksia on sisällytetty kaupungilta laskutettuun sairaanhoitopiiriin alijäämään. Myös toimintojen siirtämisestä mahdollisesti aiheutuneet kertaluonteiset kustannukset sisältyvät kaupungilta laskutettuun. Nämä investointeihin ja toimintojen järjestelyyn liittyvät kustannukset tulisi oikaista siirtolaskelmia tehtäessä. Sairaalan kehittämiseen sijoitetut varat johtavat nyt Savonlinnan kaupungin osalta pysyviin, epäedullisiin valtionosuusvaikutuksiin.

Palkkaharmonisoinnin kirjanpidollisessa käsittelyssä saattaa olla eroja Sosterin ja Essoten raportoinneissa. Näiden muodostaessa vuoden 2023 alussa Eloisa-hyvinvointialueen, ovat kyseisen hyvinvointialueen sisällä olevat kunnat keskenään valtionosuusvaikutuksen osalta eriarvoisessa asemassa. Tämä tulisi huomioida oikaisuja tehtäessä.

4. Vaikutuksen merkittävyyden arviointi.

Kuntakohtainen tieto oikaistaisiin ainoastaan silloin, jos kyseinen tieto vääristää merkittävästi yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta. Merkittävänä pidettäisiin vaikutusta, joka olisi vähintään noin 30 euroa asukasta kohden laskettuna. Onko oikaisun kynnys mielestänne oikea?

Savonlinnan kaupunki esittää, että siirtolaskelmissa kaikki laskelmia vääristävät vaikutukset poistetaan täysimääräisinä, eikä esitettyä merkittävyystarkastelua tehtäisi. Mikäli tarkistus koskisi vain osaa kunnista tai vain osaa euromääräisistä vaikutuksista, on riski, että tarkistamisen tavoite – tasapuolisuuden lisääminen – ei toteudu. Kunnat ja kaupungit ovat erilaisissa tilanteissa, jolloin merkittävyyden rajalla voi olla hyvin erilainen vaikutus kuntiin.

On lisäksi huomioitava, että ns. edelläkävijäkunnat, jotka ovat jo aikaisemmin siirtäneet sote- ja pelatoimintonsa sairaanhoitopiireille ennen hva-uudistusta ja osallistuneet näin jo useana vuonna palkkaharmonisoinnin aiheuttamiin kustannuksiin, ovat erilaisessa lähtökohdassa niihin kuntiin nähden, jotka vasta nyt ovat siirtäneet toiminnot hyvinvointialueille. Samaan hyvinvointialueeseen siirtyneiden kuntien välilläkin on eroja, joiden voidaan arvioida olevan merkittäviä.

Kuntien ja hyvinvointialueiden yhdenvertainen kohtelu varmistuu vain, mikäli valtiovarainministeriö käy kaikkien kuntien tilinpäätökset ja niiden perusteella laaditut siirtolaskelmat läpi vuosien 2021 ja 2022 vääristävien erien osalta. Vuoden 2021 sairaanhoitopiiriin tilinpäätöksen osalta tulisi varmistua

siitä, että kaudella ei ole kirjattuna vuodelle 2020 kuuluvia kustannuksia merkittävässä määrin. Vuoden 2022 kustannuksien osalta Sosterin osalta tapahtui merkittävä kustannusten nousu, +2,7 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Sote- ja pela-toiminnot siirtyivät vuonna 2017 Savonlinnan kaupungin osalta Sosteri-sairaanhoitopiiriin hoidettavaksi. Vuodesta 2017 vuoteen 2022 mennessä on kaupungilta laskutettujen kustannusten nousu ollut yhteensä +14,5 % ja merkittävä nousu tapahtui heti siirron jälkeen. Sote-kustannuksien arvioimisessa tulisi tarkastella myös näihin kokonaiskustannuksiin sisältyvien hallinnollisten kustannusten allokoitua osuutta sairaanhoitopiiriin raportoinnissa.

On huomioitava, että vuodet 2020-2022 olivat ns. korona-vuosia, joiden osalta kustannusrakenne ei ehkä ole tyyppillisin ja kuvaavin, vaikka kustannuksia kompensoitiin korvauksin. Valmiuslain aikainen korona-kertakorvaus hoitohenkilökunnalle vuoden 2020 osalta tulee huomioida oikaistavissa kustannuksissa sekä tarkistaa sen kirjanpidollinen käsittely Sosterin raportoinnissa tarkasteluvuosien osalta.

5. Menettely. Näkemyksenne ehdotetun oikaisumenettelyn toimivuudesta (kysely kunnille ja kuntayhtymille=hyvinvointialueille, muut saatavissa olevat selvitykset ja tiedot, siirtolaskelmaluonnos ja sen kommentointimahdollisuus)?

Savonlinnan kaupungin näkemys ehdotetun oikaisumenettelyn toimivuudesta on se, että kunnat pystyvät raportoimaan tiedot annetussa aikataulussa kesäkuun 2023 loppuun mennessä. Riskinä pidetään asetuksen saamista valmiiksi ajoissa sekä erityisesti tietojen läpikäyntiä ja läpikäynnin resurssointia VM:n puolella sekä mahdollista kommentointia syksyn aikana. Oikaisumenettely voidaan varmasti toteuttaa ehdotetulla tavalla, kunhan VM käy läpi kaikkien kuntien ja sairaanhoitopiirien tilinpäätökset kummankin siirtolaskelmavuoden osalta huolellisesti.

On huomioitava, että Vaalijalan ylijäämän palautukseen liittyvien valitusten ratkaisuja ei mahdollisesti ehditä saada annetussa aikataulussa tiedoksi kuntaan.

Prosessin edetessä Savonlinnan kaupunki pitää hyvänä toimintatapaa, jossa kunnat ja kaupungit pyydetään kuulemistilaisuuteen tai vastaavaan kuten 16.5.2023 pidettiin. Näitä olisi hyvä järjestää prosessin jokaisessa vaiheessa sillä kyseessä on merkittävä kuntien valtiosuuksiin vaikuttava asia.

6. Muita huomioita.

Kuntien tiedot tulee ottaa vain kuntien toimittamista tiedoista ja siirtolaskelmasta tai mikäli tukeudutaan sairaanhoitopiiriin tuottamaan aineistoon, sen oikeellisuus ja taso tulisi todentaa myös kuntien toimesta.

Ahvonen Tuula
Savonlinnan kaupunki